

DE FRIVOLE MACHTHEBBERS VAN HET SOFTWAREKAPITALISME

Das Rheingold in De Vlaamse Opera in de regie van Ivo Van Hove

Door Jos Hermans

“Wij willen een ring maken over mensen van vandaag”, zo zongen regisseur Ivo van Hove en scenograaf Jan Versweyfeld in koor. De enige juiste grondstelling van het productieteam moet echter zijn om Wagners Ring tot leven te brengen voor mensen van vandaag. Bemerkt de nuance. Waar het met andere woorden op aan komt is dat het spel en de scenografie de muzikale dramaturgie die in Wagners partituur besloten ligt, tot leven wordt gewekt. Met welke middelen maakt niet uit. Jammergenoeg is het productieteam van de Vlaamse Opera daarin grotendeels mislukt. Heeft Ivo Van Hove meer gepresteerd dan zijn acteurs te laten evolueren in de triviale hedendaagse decors van een IT-omgeving? Heeft het vertalen van het mythologische machtsspel naar zijn hedendaagse variant, die van de “lichte macht” zoals we leren uit het programmaboek, een revelerende rol gespeeld? En vooral: heeft Ivo Van Hove wel een opera geregisseerd?

Zowel de Rijn, als Nibelheim als Wotans crisiscentrum van de macht tonen een beangstigende geïnformatiseerde omgeving. Dat is op zich reeds een keuze die zeer eentonig overkomt met als bijkomend nadeel dat de transformatiemuziek steeds weer moet worden opgeofferd aan het gesjouw met tafels, stoelen en monitoren. Met de muzikale dramaturgie van het stuk lijkt Van Hove zich niet in te laten. In opera heeft muziek echter steeds het laatste woord. Van Hove laat de muziek aan haar lot over en doet enkel een poging om onafhankelijk daarvan de tekst te interpreteren. Betrouwt hij Wagner's muziek wel? De eerste scène is typerend voor de gehele voorstelling. Het Rijngoud is een superchip die de Rijndochters in hun IT-enclave bewaken. Meteen kijken we aan tegen een loodzware contradictie omdat de Rijndochters en het Rijngoud de ongerepte zuiverheid van de natuur belichamen en zeker niet een door de mens gefabriceerde technologisch wonderchip. Trouwens in wiens opdracht bewaken ze die chip dan wel? Zo lijken ze wel handlangers van Wotan. Welke scenografische keuze men ook maakt het gruwelijke spel dat deze bloedmooie, ongerepte wezens met een

op sex beluste man spelen moet een erotische spanning tot stand brengen op het toneel en verder gaan dan de handtastelijkheden binnen een modern kantoor-tje. Dan pas is Alberichs beslissing om zichzelf te beschadigen in zijn ware omvang voelbaar tot in het auditorium. In de steriele omgeving van Jan Versweyfeld heeft Werner Van Mechelen dat niet kunnen waarmaken. De schat aan digitale erotische beelden die het programmaboek belooft, een surrogaat voor het erotische spel dat zich op het toneel moet voltrekken, miste zijn doel. De eerste scène van Rheingold vergt goed geleide acteurs en een sfeervolle belichting. Niks meer en niks minder. En een regisseur als Patrice Chéreau.

De voorstelling toonde wel meer dramaturgische zwakheden. Nibelheim is een superbeveiligde controleroom waar gewerkt wordt aan software voor de gestolen superchip. Nochtans kunnen Wotan en Loge moeiteloos naar binnen wandelen. Van Weltschmerz is bij de Nibelungen weinig te merken. Zelden zo'n vriendelijke onderaardse despoot gezien als deze Alberich. Zijn grote theatrale moment waarin hij de kracht van de ring demonstreert is een sisser. Zijn Ring wordt hem door Loge eenvoudig afhandig gemaakt en vervolgens terug over zijn vinger geschoven waardoor de list om de Ring te stelen in de volgende scène als vanzelf zijn kracht verliest. De Tarnhelm is een USB-sleutel die software bevat die naar keuze een atoomoorlog kan ontketenen of een virtuele kikvors tevoorschijn tovert. Hoeft het gezegd dat de vangst van de kikvors tenenkrommend theater opleverde. Wat later zal Loge dit nog overtreffen door een print van een appel uit een plotter te laten rollen. Waarom de “apple” van Steve Jobs niet uit de plotter rolde zal voor mij altijd een raadsel blijven. Misschien om een onbedaarlijk lachsalvo uit de zaal te vermijden?

Video werd vaak belerend en louter illustratief aangewend. Wanneer Loge zijn verhaal doet dat nergens in de wereld een man te vinden is “de weelde van

een vrouw” kan missen lijkt hij wel een verkoper van plasmaschermen bij Krefel. Beelden van diverse ethnische groepen moeten die universele stelling dan op dat moment ondersteunen. Erg zwak. Wanneer even later dan de beelden van Alberich's goudroof volgen dan hebben de videobeelden wel degelijk zin maar ze hebben nauwelijks dramatische impact door hun klein formaat. Wat is er banaler dan het moeten kijken naar TV-beelden in een theater ? Slechts het slotbeeld dat een grote bewegende muurprojectie van wolkenkrabbers te zien gaf zet de “Einzug der Götter” op een adequate manier in beeld. Geslaagd was meestal ook de live-video die de aanstormende bezoekers in Wotans streng bewaakte crisiscentrum in beeld bracht.

Niemand van de zangers stelde teleur, maar anderszijds was ook niemand in staat om het stuk door pure vocale glans uit het moeras van de middelmatigheid te tillen. Ook Van Mechelen niet wiens vertrouwdheid met de rol is gegroeid sinds zijn debuut in Luik. De zwarte blik naar binnen ontbreekt in zijn roldidentificatie en de partij blijft in feite buiten zijn mogelijkheden om er een internationale carrière mee te maken. Slechts de beloftevolle bas Kurt Gijsen en Elzbieta Ardam slaagden erin een meer dan gemiddelde projectie in het auditorium te loodsen. Egils Silins getypecast als een Bill Gates-achtige Wotan, klonk saaiër als zijn Hollander in Brussel.

Het orkest musiceerde steeds op een ingehouden geluidsniveau en was dus vaak niet luid genoeg, vooral niet in de orkestrale climaxen waar de zangers niet overstemd kunnen worden. Allicht heeft Ivan Törz zijn zangers willen sparen. Door de wijde open ruimte op het toneel konden die slechts van minimale akoestische ondersteuning genieten. Maar als de akoestische steun van het podium zo slecht was waarom heeft het productieteam de grote solistische momenten dan niet op een platform boven het orkest laten plaatsvinden ?

Törz lezing was adequaat maar saai. Het respect kan alleen maar toenemen ten aanzien van de prestatie van de Opéra de Wallonie in Luik waar een veel juister evenwicht werd bereikt tussen zangers en orkest en vocale glans tot in de kleinste rollen hoorbaar was. Een goede productie van de Ring laat Wagners glorieuze muziek glanzen als het goud in de Rijn. Niets daarvan in de Vlaamse Opera.

In de februari krijgen we allicht een goed geregisseerd Wotan-Fricka duet dat Van Hove zeker zal herkennen vanuit zijn ervaring met Ibsen maar hoe zal hij omgaan

met het heldendom in Die Walküre en met sacrale momenten als de Todesverkündigung?